

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра англійської мови, літератури з методиками навчання

**Педагогічна майстерність вчителя іноземних мов
Методичні вказівки до проведення практичних занять та організації
самостійної роботи для здобувачів
денної та заочної форм навчання,
спеціальності 014 Середня освіта
спеціалізація 014.021 Англійська мова і література
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Освітня програма «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна
література)»
Рівень освіти «Магістр»**

**2023
Мукачево**

*Розглянуто та рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
протокол № 10 від «22» 05. 2023 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри англійської мови,
літератури з методиками навчання
протокол № 13 від «19» 04. 2023 р.*

Рецензент: канд. психологічних наук, доцент кафедри психології Барчі Б.В.

П24

**Педагогічна майстерність вчителя іноземних мов: методичні
вказівки проведення практичних занять та організації самостійної роботи**
для здобувачів денної та заочної форм навчання, спеціальності 014 Середня
освіта, спеціалізація 014.021 Англійська мова і література, Галузь знань 01
Освіта/Педагогіка, освітня програма «Середня освіта (Англійська мова та
зарубіжна література)» рівень освіти «Магістр»/ Укладач:
Н.В.Теличко, В.І.Гаранко – Мукачево.: МДУ, 2023. – 44с.

Видання містить передмову, теми винесених на практичні заняття,
завдання для практичних занять, завдання для самостійної роботи (в т.ч. ІРЗ),
питання для самоконтролю та списку рекомендованої літератури
рекомендованих для здобувачів спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації
014.021 Англійська мова і література.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПОЛІТИКА КУРСУ.....	8
1.МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ СРЗ.....	10
2.ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	11
Практичне заняття 1. Тема 1. Педагогічна діяльність і педагогічна майстерність вчителя/викладача іноземних мов в контексті гуманітарної освіти.....	11
Практичне заняття 2. Тема 2. Професійна компетентність вчителя/викладача іноземної мови– запорука якості іншомовної освіти здобувачів.....	13
Практичне заняття 3. Тема 3. Відображення особистісно-професійних якостей вчителя/викладача у феномені педагогічної майстерності.....	17
Практичне заняття 4. Тема 4. Майстерність педагогічного спілкування вчителя іноземних мов.	20
Практичне заняття 5. Тема 5.Культура спілкування вчителя/викладача іноземної мови як необхідний чинник організації професійно-педагогічної взаємодії.....	23
Практичне заняття 6. Тема 6. Методична компетентність вчителя/викладача іноземної мови як важлива складова його педагогічної майстерності.....	25
Практичне заняття 7. Тема 7. Надпрофесійні якості, як важлива складова педагогічної майстерності та умова подолання професійних проблем вчителя.....	28
ДОДАТКИ.....	32
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	40

ПЕРЕДМОВА

Суспільні тенденції гуманізації змісту, методів і форм педагогічного процесу, модернізація педагогічної освіти, відповідно до мети і завдань Нової української школи, орієнтація на вияв індивідуальності кожного учня ставлять високі вимоги до особистості педагога, розвитку його творчого потенціалу, формування педагогічної культури, стрижневим компонентом якої є педагогічна майстерність.

Фахові компетентності у поєднанні з психолого-педагогічними знаннями, вміннями та навичками мають забезпечити високий рівень організаційної, навчально-методичної, дослідницької діяльності вчителя закладу освіти. Назване зумовлює актуальність викладання дисципліни «Педагогічна майстерність вчителя іноземної мови» для здобувачів спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.021 Англійська мова і література.

Розроблені методичні вказівки до проведення практичних занять та організації самостійної роботи під час вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність вчителя іноземної мови» сприяють засвоєнню здобувачами теоретичних, методичних, практичних і діагностичних аспектів педагогічної діяльності.

Методичні вказівки мають чітку структуру і складаються з передмови, тем винесених на практичні заняття, завдань для практичних занять, завдань для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ), питань для самоконтролю та списку рекомендованої літератури.

Зазначені види завдань спрямовані на виконання здобувачами проблемно-пошукових та дослідницьких завдань з навчальної дисципліни, що забезпечує поглиблене вивчення теоретичного та практичного матеріалу, формування вмінь використовувати знання для вирішення відповідних практичних завдань, і можливість самоконтролю.

Матеріали методичних рекомендацій сприятимуть осмисленню здобувачами мети, завдань і змісту навчальної дисципліни.

У процесі вивчення курсу здобувачі повинні **знати**: сутність категорії «педагогічна майстерність», ціннісні засади навчально-виховного процесу; складові педагогічної майстерності вчителя; складові педагогічної майстерності та їхні характеристики, критерії, рівні майстерності; специфіку, стилі, етапи педагогічного спілкування, ознаки особистіснодіалогового спілкування; типи, структуру, динаміку конфліктів у педагогічних ситуаціях, шляхів їхнього розв'язання; культуру, техніку, риторичних аспектів педагогічного мовлення; основні засоби педагогічної техніки, специфіку, принципи, методи педагогічного артистизму; теорію самоуправління і шляхи професійного самовиховання.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі повинні оволодіти **уміннями**: раціонально планувати педагогічну діяльність, визначати її завдання, створювати для неї умови; організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність; визначати основні категорії педагогічної майстерності; розрізняти і критично аналізувати основні педагогічні технології; управляти своїм станом та поведінкою, доцільно використовуючи вербальні та

невербальні засоби у спілкуванні; аналізувати, вирішувати педагогічні ситуації та педагогічні задачі стратегічного характеру; визначати стилі педагогічного спілкування, вирішувати проблеми педагогічного спілкування.

У результаті вивчення курсу у здобувачів мають бути сформовані такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1.- Здатність здійснювати творчий науковий пошук, акумулювати новітні досягнення і технології в професійній та науковій сферах; проводити на відповідному рівні дослідження актуальних наукових проблем, здійснювати інноваційну діяльність з дотриманням академічної доброчесності та професійної етики.

ЗК2.- Здатність здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел в процесі здійснення професійної діяльності; володіння навичками використання, продукування та поширення інформації за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій 21 століття.

ЗК3.- Здатність підвищувати професійну майстерність, генерувати нові ідеї, застосувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності; використовувати новітні педагогічні технології для моделювання змісту, форм і методів організації навчання, в т.ч. у контексті змін та мінливих умов праці.

ЗК4.-Здатність усвідомлювати соціальну значущість майбутньої професії,здійснювати рефлексивний аналіз особистісного професійного досвіду, критично осмислювати професійно-педагогічні проблеми, проявляти гнучкість і оригінальність мислення у їх вирішенні.

ЗК5.-Здатність здійснювати усну та письмову комунікацію державною та іноземною мовами у сфері власної професійної діяльності та з представниками інших професійних груп.

ЗК6.-Здатність дотримуватися етичних принципів, виявляти поцінування та повагу до полікультурного мультилінгвального соціуму; зберігати, примножувати моральні, культурні, наукові цінності в міжнародному інформаційному контенті на основі розуміння філософії розвитку предметної галузі.

ЗК7.-Здатність адаптуватися до майбутньої професійної діяльності, автономно діяти та приймати рішення у міжособистісних, соціальних і міжкультурних ситуаціях та складних непередбачуваних обставинах; конструктивно взаємодіяти в команді, брати на себе відповідальність, мотивувати учасників освітнього процесу до вирішення професійних завдань.

ЗК8.-Здатність до автономного навчання та реалізації власної траєкторії самовдосконалення впродовж життя, цілеспрямованого професійного розвитку на основі принципів самоменеджменту та самоорганізації.

Спеціальні (фахові, предметні компетентності)(СК)

ФК1.-Здатність вільно орієнтуватися в різних педагогічних напрямках, школах, теоріях, сучасних освітніх концепціях; застосовувати новітні досягнення і надбання в галузі педагогіки, психології, іншомовної освіти та зарубіжного літературознавства у професійних цілях.

ФК2.-Здатність аналізувати, співставляти, порівнювати педагогічні явища; визначати сучасні методологічні засади предметної області.

ФК4.-Здатність дотримуватися сучасних мовних норм державної мови, володіти англійською мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми й види комунікації в професійно-педагогічному, міжособистісному та міжкультурному спілкуванні.

ФК5.-Здатність формувати у здобувачів освіти іншомовну комунікативну компетентність, що відповідає їхньому освітньому рівню та освітнім потребам; аналізувати сприйняття та засвоєння учасниками освітнього процесу інформації англійською мовою з метою прогнозування ефективності та корекції освітнього процесу.

ФК6.-Здатність аналізувати та кваліфіковано відбирати навчальні матеріали, розробляти і використовувати сучасне навчально-методичне забезпечення освітнього процесу.

ФК7.-Здатність професійно здійснювати цілеспрямовану діяльність з планування, проектування, творчого конструювання освітнього процесу з англійської мови та зарубіжної літератури з урахуванням цілей, типу закладу освіти та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

ФК8.-Здатність застосовувати інтерактивні форми і методи навчання, сучасні освітні технології на основі аналізу продуктивного вітчизняного й закордонного досвіду для забезпечення якості освітнього процесу та активізації мотиваційної, емоційної, когнітивної, творчої сфер учасників освітнього процесу.

ФК9.-Здатність добирати, розробляти форми і методи контролю, здійснювати об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів освіти.

ФК13.-Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення професійно-педагогічних проблем.

ФК14.-Здатність створювати рівноправне і психологічно комфортне середовище для навчання і виховання, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу на основі професійної етики та сформованого емоційного інтелекту, в тому числі в умовах мультикультурного освітнього середовища та міжкультурного спілкування.

ФК15.-Здатність застосовувати практичний педагогічний досвід й мовно-літературний контекст для взаємодії зі спільнотами на місцевому, регіональному, національному, європейському рівнях.

Програмні результати навчання (ПР)

Майбутній вчитель англійської мови та зарубіжної літератури має:

ПРН1.-Усвідомлювати філософські, культурні, інноваційні концептуальні передумови та тенденції розвитку освіти і науки в Україні та за кордоном, які зумовлюють професійну підготовку нового вчителя, який володіє сучасними методиками викладання, має сформований емоційний інтелект, здатний реалізовувати педагогіку партнерства, зокрема в умовах полікультурного та мультилінгвального соціуму.

ПРН2.-Вміти здійснювати пошук, опрацювання та аналіз наукової, довідкової, методичної літератури (в т. ч. з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій);бути здатним виокремлювати, систематизувати інформацію для використання її у науково-педагогічному дослідженні та освітньому процесі з дотриманням принципів дослідницької та методологічної культури, академічної доброчесності.

ПРН5.-Володіти здатністю використовувати державну мову, англійську мову (на рівні С1) в професійно-педагогічному контексті для формування у здобувачів освіти іншомовної комунікативної компетентності на рівні європейських вимог та реалізовувати її у міжособистісному спілкуванні, міжкультурній комунікації, в умовах мультилінгвального освітнього середовища.

ПРН7.-Володіти навичками розв'язання педагогічних, навчально-виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учасників освітнього процесу; бути здатним ідентифікувати та враховувати індивідуальні навчальні особливості здобувачів освіти, створюючи умови для реалізації їхнього навчального потенціалу та особистісного розвитку.

ПРН8.-Володіти комплексом психолого-педагогічних та науково-предметних знань, умінь та практичних навичок, необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності у галузі іншомовної освіти та зарубіжної літератури.

ПРН10.-Бути здатним використовувати кращі освітні практики для навчання англійської мови та зарубіжної літератури, використовуючи сучасні форми і методи навчання, освітньо-педагогічні технології(технології навчання у співпраці, проектні, портфельні, кейс-технології тощо); компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований підходи; впроваджувати інноваційні розробки в професійній діяльності.

ПРН13.-Володіти основами цифрової грамотності, вміннями та навичками в галузі інформаційно-комунікаційних технологій; бути здатним здійснювати навчання англійської мови та зарубіжної літератури із застосуванням сучасних методів і технологій в умовах онлайн, офлайн та змішаного навчання.

ПРН17.-Вміти визначати шляхи формування та розвитку інтелектуальної та емоційної сфер особистості здобувача освіти, його пізнавальних і розумових сил, індивідуально-психологічних характеристик та спеціальних навчальних умінь.

ПРН18.-Вміти демонструвати високий рівень самоорганізації власної професійно-педагогічної діяльності, професійної майстерності; бути здатним аналізувати та коригувати діяльність за фахом, створювати у ній власну професійно-методичну систему; моделювати траєкторію особистісного інтелектуального, загальнокультурного та професійного розвитку, керуючись принципами самоосвіти, самовдосконалення та тайм-менеджменту.

ПРН19.-Вміти обирати оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі, засоби безконфліктного вирішення типових професійних завдань, що виникають у реальних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності, в тому числі у складних і непередбачуваних умовах, з використанням отриманих знань, професійного і життєвого досвіду, цінностей та етичних норм.

ПРН20.-Вміти виявляти ініціативу, самостійність, креативність, мотивувати колектив до досягнення нових цілей власною рішучістю та готовністю брати відповідальність за прийняті рішення.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Поведінка здобувачів.

Від здобувачів вищої освіти очікують взаємодії з викладачами й колегами на засадах взаємоповаги й співпраці. Здобувачі вищої освіти повинні:

- Ознайомитися з питаннями теми для підготовки (потрібно розглянути усі питання, вказані у плані практичного заняття або до теми на самостійне опрацювання).
- Знайти рекомендовані до теми літературні (у бібліотеці, читальному залі, лабораторії кафедри) та інтернет-джерела (у списку літератури вказано посилання на онлайн-доступні підручники та матеріали). Підбираючи літературу, можна скористатися бібліотечними каталогами (предметним, алфавітним чи систематичним) та допомогою працівників бібліотеки, читальних залів та лаборантів.
- Віднайти теми, розділи чи параграфи, що розкривають відповідні питання з теми та спочатку прочитати їх.
- Встановити взаємозв'язки опрацьованого матеріалу з іншими питаннями теми.
- В опрацьованому матеріалі визначити та зафіксувати ті аспекти, які залишилися незрозумілими, потребують пояснення чи уточнення під час консультації з викладачем або обговорення на практичному занятті.

Підготовка групових презентацій та усних виступів передбачає вироблення вміння презентувати певні інформаційні блоки перед загалом та захищати результати власної діяльності.

Здобувачі вищої освіти повинні:

- Пройти усі необхідні етапи з підготовки теоретичних питань, та продумати послідовність та образ їх презентації групі (чи викладачу на консультації).

Контакти. Каналами здачі письмових індивідуальних робіт та інших письмових завдань є електронна пошта вказані у даному силабусі. Письмові роботи надіслані через інші канали не розглядаються. Оперативний зв'язок можливо підтримувати через менеджер Viber та електронну пошту. У випадках карантинних обмежень та інших потреб зв'язок із викладачем відбувається на платформі Zoom, MOODLE сторінку та через електронну пошту.

Відвідування занять.

Очікується, що всі здобувачі відвідають усі практичні заняття курсу. Здобувачі вищої освіти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.

Пропущені заняття.

Очікується, що здобувачем буде відпрацьоване кожне пропущене (з поважних чи неповажних причин) заняття за попередньою домовленістю з викладачем.

Письмові роботи.

Очікується, що здобувачі виконають декілька видів письмових робіт (реферат, презентація, письмова самостійна та контрольна робота). У разі порушення кінцевих термінів виконання обов'язкових завдань максимальна оцінка за завдання не може бути більша за «добре».

Академічна доброчесність.

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у Положенні про академічну доброчесність в МДУ (нова редакція). Детальніше за посиланням URL: <https://msu.edu.ua/normativni-dokumenti/>

Система підсумкового оцінювання будується на умовах академічної доброчесності та прозорості.

Дистанційна комунікація учасників освітнього процесу здійснюється через засоби комунікації, вбудовані до системи управління навчанням ВНС MOODLE, електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram та ін.), відеоконференції (ZOOM, веб-сервіси Google, Skype та ін.), форуми, чати тощо.

1.МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ СРЗ

Для реалізації СРЗ у процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі виконують завдання різних типів. Здобувачу пропонуються типи завдань, які передбачають здобуття практичних умінь і навичок.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачі повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, опрацювати питання, які винесені на самостійне вивчення. Перевірку засвоєння знань здобувачі здійснюють за допомогою контрольних питань для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до практичних занять, які охоплюють основні поняття, що підлягають засвоєнню здобувачами відповідно до кожної теми дисципліни.

Кожна тема, яка виносяться на самостійне вивчення, передбачає кілька практичних проблемно-пошукових та дослідницьких завдань.

Практичні завдання включають в себе відповіді у формі роздумів, аналітичних міркувань, наукової дискусії, міні-лекції, роботи у мікро-групах, проєктів, есе доповідей, педагогічних задач, творчих практичних та ситуативних завдань.

Самостійна робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять.

Самостійна робота здобувача забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни, а саме: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, методичними вказівками, публікаціями тощо.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1. Тема 1. Педагогічна діяльність і педагогічна майстерність вчителя/викладача іноземних мов в контексті гуманітарної освіти.

1. Педагогічна діяльність (сутність, структура, характеристика компонентів).

2. Педагогічна взаємодія (сутність, механізми розгортання педагогічної взаємодії, види та рівні діяльності суб'єктів).

3. Функції педагога.

4. Ціннісні орієнтації особистості. Сучасні вимоги до педагога.

5. Педагогічні вміння вчителя (викладача)

Список рекомендованої літератури: Б:2,4, 5, 6,8,11. Д:17,19, 28,33. І:38.

Завдання для практичної роботи здобувачів:

Питання для роздумів:

Таблиця 1. Питання для роздумів та форма їхнього розгляду

№ Питання для роздумів	Форма його розгляду
1. У чому, на Вашу думку, полягає унікальність педагогічної діяльності?	Визначити і охарактеризувати конкретні ситуації, етапи, елементи навчально-виховного процесу, в яких виявляються професійні вміння вчителя (викладача) (робота у мікрогрупах, колективне обговорення)
2. Чому я навчаюся саме на цьому факультеті? Для чого я навчаюся саме на цьому факультеті?	Сьогодні вчитель — це успішна людина чи невдаха? (дискусія з використанням інтерактивного методу «акваріум»)
3. Як Ви розумієте слова О. Духновича: «... Учитель — це сіяч, що засіває зерном добру ниву; якщо він посіє там пшеницю, пшениця і вродить, а якщо посіє кукуль, то що інше зійде, як не кукуль?...	Колективне обговорення з використанням методу «опора на власний досвід»
4. Як Ви вважаєте, чи є професійні протипоказання до педагогічної праці?	Метод «опора на власний досвід»

Питання для дискусії:

1. Проаналізуйте «рольовий репертуар учителя» (за В. Леві). Доведіть на прикладах, що у «рольовому репертуарі» вчителя (викладача) англійської мови органічно поєднуються компоненти його педагогічної діяльності, здатність до педагогічної взаємодії та авторитет.

2. Учитель (викладач) — це успішна людина чи невдаха?

3. Сучасний учитель (викладач): це розвиток чи виживання? Відповідь аргументуйте.

4. У чому, на Вашу думку, полягають соціально-педагогічні проблеми вчительської праці (проаналізуйте, використавши історико-логічний підхід)?

5. Яким Ви бачите сьогоденне і майбутнє професії вчителя (викладача) англійської мови?

6. Розв'язування педагогічних задач.

Алгоритм організації дискусії з використанням інтерактивного методу «Акваріум» (до 12 хв).

- Викладач виділяє мікрогрупу (3 – 5 здобувачів), яка, сидячи в центрі групи, утворює т. зв. «акваріум». Здобувачі, порадившись між собою 2 – 3 хв, вголос висловлюють свої думки щодо порушених проблем.

- Інші здобувачі групи слухають думки членів мікрогрупи, не перебиваючи їх.

- Після того, як всі члени мікрогрупи висловилися, відбувається колективне обговорення. У процесі такого обговорення здобувачі групи доповнюють думки своїх колег, аналізують їхні відповіді, виправляють, обґрунтовують свою позицію тощо.

Алгоритм колективного обговорення питань з використанням методу «опора на власний досвід» (12 хв).

Цей метод полягає у тому, що здобувачі наводять конкретні приклади з власного життєвого досвіду (навчання у загальноосвітній школі), які характеризують:

- позитивні (чи негативні) якості педагога;

- його професійну придатність (чи непридатність) до здійснення педагогічної діяльності.

Творче практичне завдання.

Пригадайте зі своїх шкільних років і напишіть спогади за таким планом

(на 2 – 3 с.):

- Мій улюблений учитель — ... . Чому?

- Учитель, якого я не любив (-ла). Чому?

- Якщо я буду вчителем, то ... . Кого з учителів Ви хотіли б наслідувати? Чому?

Завдання для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ):

1. Питання для роздумів: У чому, на Вашу думку, полягає успішність педагогічної діяльності? Визначте і охарактеризуйте засоби, які значною мірою

впливають на успішність педагогічної діяльності.

2. Творче практичне завдання: Розташуйте види педагогічної діяльності у тому порядку, у якому Ви вважаєте їх першочергово важливими.

3. Підготуйте аргументовані тези для участі у дискусії англійською мовою на тему: Яким Ви бачите сучасного педагога – майстра? Чи змінюються педагоги-майстри залежно від певного історичного періоду?

4. Робота у мікрогрупі (по 3 – 5 осіб) («коло цікавих ідей»).

Завдання: Кожен здобувач обирає певну базову компетентність вчителя ІМ і намагається у ході колективного обговорення.

5. Підготувати монолог - міркування на тему: «Професійний саморозвиток вчителя іноземної мови».

6. Викладіть свої думки у формі міні-твору англійською мовою, використовуючи такий зачин: «Для мене як для сучасного вчителя найголовніше ...»

1. Питання для самоконтролю

1. Як Ви розумієте поняття педагогічної діяльності?
2. Назвіть основні компоненти педагогічної діяльності.
3. Наведіть приклад ситуації, де б учень виступав суб'єктом педагогічної діяльності.
4. Охарактеризуйте основні функції педагогічної діяльності вчителя.
5. Розкрийте ознаки педагога-майстра як транслятора гуманітарних знань.
6. Що Ви вкладаєте у поняття «професіограма» вчителя іноземних мов»?
7. Що Ви розумієте під поняттям педагогічної майстерності?
8. Назвіть основні компоненти педагогічної майстерності.
9. Як Ви розумієте поняття гуманістичної спрямованості?
10. Обґрунтуйте роль основних складових педагогічної компетентності для майстерності вчителя.
11. Дайте характеристику основних педагогічних здібностей вчителя.
12. У чому Ви бачите значення педагогічної техніки для вчителя?

Практичне заняття 2. Тема 2. Професійна компетентність вчителя/викладача іноземної мови – запорука якості іншомовної освіти здобувачів

1. Загальні і професійні компетентності вчителя/викладача іноземної мови, в контексті вимог нормативно-правових документів.

2. Впровадження освітніх інновацій як шлях до формування професіоналізму та педагогічної майстерності вчителя/викладача іноземної мови.

3. Психолого-педагогічні умови розвитку професійних знань вчителя/викладача іноземної мови.

Список рекомендованої літератури: Б:1,2,4,11,14. Д:32,35. І:39,40,45.

Завдання для практичної роботи здобувачів:

Питання для роздумів

1. Чеський педагог-гуманіст Я.А. Коменський, що подарував світу понад 260 педагогічних праць, серед яких «Велика дидактика», з іменем якого в школу увійшли слова «урок», «клас», «канікули», стверджував новий, прогресивний погляд на професію педагога. Вона була для нього «найпрекраснішою з усіх професій, що є під сонцем». Видатний учений порівнював педагога з садівником, який вирощує рослини в саду, з архітектором, який турботливо забудовує будинками всі куточки людської істоти, зі скульптором, який ретельно шліфує розум і душі людей, з полководцем, який веде наступ проти варварства і невігластва. Обґрунтуйте погляди вченого на професію вчителя.

2. Як Ви розумієте слова видатного українського вченого В.О. Сухомлинського, котрий писав: «Праці педагога ні з чим не можна ні порівняти, ні зіставити. Ткач уже через годину бачить плоди своєї роботи. Сталевар через кілька годин радіє з вогненного потоку металу. Хлібороб, сіяч через кілька місяців милується колосками і жменею зерна, вирощеного в полі... А вчителеві треба працювати роки, щоб побачити предмет свого творіння, буває, минають десятиріччя, і ледь-ледь починає позначатися те, що він замислив... Педагог зобов'язаний — перед суспільством, перед батьками — працювати тільки правильно, тільки добре...»?

Відповідь аргументуйте.

Проаналізуйте та обговоріть питання, використовуючи метод «Прес», за яким здобувачі обґрунтовують свою думку у такий спосіб:

- позиція («Я вважаю, що ...», «На мій погляд, ...»);
- обґрунтування («... тому, що...»);
- приклад («Так, наприклад, ...»)
- висновки («Отож, ...», «Підсумовуючи, зазначимо ...»)

Алгоритм проведення заняття

Виконання та обговорення творчих практичних завдань передбачає роботу в мікрогрупах («коло цікавих ідей»). Викладач ділить здобувачів на мікрогрупи (по 3 – 5 осіб) і пропонує їм виконати творчі практичні завдання. На захист завдання, яке виконала кожна мікрогрупа, відводиться до 5 – 7 хв.

Завдання 1. «Педагогічне безкультур'я й невігластво починаються там, де вчитель, не розуміючи духовного світу дитини, намагається перетворити дитячу беззахисність на клітку» (В.О. Сухомлинський).

Проаналізуйте слова вченого та охарактеризуйте складові педагогічної культури вчителя. Наведіть приклади, використовуючи свій життєвий досвід (пригадайте свої роки навчання у школі, чи Ваших сестер, братів, знайомих).

Завдання 2 «Дітей слід вчити легко і радісно, щоб напій науки проковтнути без побоїв, без крику, без огиди, словом, привітно і приємно» (Я.-А.Коменський).

Проаналізуйте слова вченого та охарактеризуйте складові педагогічної культури вчителя (викладача) фізики, наводячи приклади зі свого життєвого досвіду (пригадайте свої роки навчання в загальноосвітній школі, чи Ваших сестер, братів, знайомих).

Завдання 3 «Мистецтво вчителя, вихователя не є якимось мистецтвом, що вимагає таланту, але це спеціальність, якої треба навчитись, як треба навчити лікаря його майстерності, як треба навчити музиканта» (А. Макаренко).

Проаналізуйте слова вченого. Яку роль, на Вашу думку, відіграють педагогічний досвід та педагогічні здібності у становленні вчителя (викладача), формуванні його педагогічної культури та майстерності.

Завдання 4 «Діяльність учителя більше нагадує імпровізацію за обставин, що постійно змінюються, ніж дотримання педагогічних правил та алгоритмів. Інакше кажучи, ми маємо справу радше з майстром, ніж з інженером» (R. Bourdoncle).

Проаналізуйте слова французького вченого-педагога та охарактеризуйте сутність педагогічної майстерності вчителя (викладача).

Завдання 5 «Учителем школа стоїть ...» (І. Франко). «Діти страждають від нестачі педагогічної творчості ...» (Ш. Амонашвілі).

Проаналізуйте слова вчених. Яку роль, на Вашу думку, відіграють педагогічна творчість і творче мислення вчителя (викладача) в оволодінні ним педагогічною майстерністю? Відповідь обґрунтуйте.

Педагогічні задачі та ситуації до теми 2.

- Порівняйте міркування викладачів, які здійснюють психолого-педагогічну підготовку майбутніх учителів (викладача) :

- Педагогічна діяльність учителя (викладача) полягає у передаванні знань, вмінь і майстерності учням, яких він навчає. З огляду на це, центром психолого-педагогічної підготовки вчителя до майбутньої професійної діяльності має стати профілюючий предмет (викладачі англійської мови).

- Більша частина спеціальних знань з дисциплін, які здобувачі отримують під час навчання у вищих навчальних закладах, учителеві безпосередньо не потрібна. Водночас педагог має ґрунтовно оволодіти методами, прийомами, засобами, формами організації навчання в загальноосвітній школі. Отже, методика викладання є головною підвалиною у практичній професійно-педагогічній підготовці вчителя та викладача англійської мови (викладачі методики викладання).

- Навчаючись у школі, учень засвоює не монопредметні знання з англійської мови, а у його свідомості формується система знань, умінь, навичок з різних навчальних дисциплін. У процесі навчання здійснюється виховання, розвиток, формування особистості школяра. Навчаючи учнів, учитель (викладач) має враховувати загальні закономірності навчально-виховного процесу, вимоги принципів навчання і виховання. Отже, він має оволодіти ґрунтовними знаннями загальних засад педагогіки, теорії дидактики, теорії виховання. Отож, педагогіка є базовою дисципліною професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя (викладача) англійської мови (викладачі педагогіки).

- Учитель (викладач) має бути готовим до педагогічної взаємодії. Для цього майбутньому педагогу необхідно оволодіти педагогічною технікою, методами й засобами спілкування, педагогічним тактом та етикою

поведінки, навчитися долати бар'єри у спілкуванні, передбачати й запобігати виникненню педагогічних конфліктів, знаходити ефективні шляхи їхнього розв'язання (викладачі основ педагогічної майстерності).

- Центром педагогічної діяльності є не окремий навчальний предмет, а школяр, який є унікальною і неповторною особистістю з притаманними йому особливостями розвитку, структурою пізнавальних процесів, ставленням до навчання, життєвими потребами, навичками соціального життя тощо. Конфліктні ситуації, які нерідко виникають у школах, негативно впливають на психологічний стан учасників конфлікту, наносять шкоду педагогічному процесу. Отже, вчитель (викладача) англійської мови має бути добрим психологом, який засобами своєї навчальної дисципліни готує школяра до життя у суспільстві (викладачі психології).

- Школі потрібні вчителі, які дбають про власне та гармонійне фізичне й моральне здоров'я своїх вихованців (викладачі фізичної культури).

- Брак освіченості, творчості, вихованості, людяності, чесності та інших пріоритетів демократичного суспільства зведе нанівець усі прагнення вчителя розвинути ці якості у своїх вихованців. Кожен вчитель має готувати школярів до життя у громадянському суспільстві. Навчально-виховний процес має бути спрямованим на формування у школяра потреби до саморозвитку, особистої відповідальності, ініціативності, постійних динамічних змін, оволодіння світовими та національними духовними і культурними надбаннями, активної громадянської позиції (викладачі політології, соціології, української та іноземних мов).

Завдання для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ):

1. Питання для роздумів: Якими, на Вашу думку, є показники професіоналізму вчителя іноземних мов?

2. Творче практичне завдання: Розташуйте професійні знання вчителя ІМ у тому порядку, у якому Ви вважаєте їх першочергово важливими.

3. Підготуйте аргументовані тези для участі в обговоренні на тему: Цільова установка вчителя ІМ на оволодіння професійною компетентністю. Спрогнозуйте Ваші власні показники сформованості професійної компетентності, які свідчать про Вас, як педагога-майстра.

4. Робота у мікрогрупі (3 – 5 здобувачів) (гра — «продовжити ланцюжок»)

Завдання: через призму усвідомлення здобувачем значення професійної компетентності, створити цільові установки, використовуючи т. зв. «формули»:

(« Оволодіння професією вчителя ІМ передбачає наявність і розвиток наступних професійно значущих якостей — ... ;

(«Я не зможу досягти високого рівня педагогічної майстерності у здійсненні професійної діяльності вчителя ІМ без оволодіння такими компетентностями, як ... ;

(« Освітньо-кваліфікаційна характеристика учителя іноземних мов передбачає вміння.....; знати..... і т. ін.

5. Підготувати міркування на тему: «Роль умінь вчителя ІМ у організації освітнього процесу навчання іноземної мови учнів.

1. Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення педагогічної техніки та її основних компонентів.
2. Розкрийте значення внутрішньої техніки в роботі вчителя.
3. Які Ви знаєте способи оволодіння навичками внутрішньої техніки?
4. Наявність яких особистісних рис педагога забезпечує ефективне використання звернень до почуття власного обов'язку в зв'язку з усвідомленням соціальної ролі професії вчителя?
5. Який зв'язок між емоційним та фізичним станом людини лежить в основі методу фізичних дій?
6. Назвіть умови ефективного самонавчання.
7. З якою метою може здійснюватися розрядка в діяльності?
8. Охарактеризуйте основні напрямки емоційного налаштування вчителя передуроком.
9. Чи вважаєте Ви можливим і доцільним використання названих шляхів саморегуляції в інших (не педагогічних) сферах життя? Якщо так, то де саме і з якою метою?
10. Які з методів опанування навичками внутрішньої техніки Ви маєте на меті використовувати у майбутньому?

Практичне заняття 3. Тема 3. Відображення особистісно-професійних якостей вчителя у феномені педагогічної майстерності.

1. Структурні компоненти педагогічної майстерності, які впливають на особистісно-професійний імідж сучасного вчителя/викладача.
2. Педагогічна техніка як поєднання внутрішнього змісту діяльності вчителя/викладача і зовнішнього його вираження.
3. Педагогічний оптимізм та емоційна стійкість як визначальні чинники успішної професійної діяльності вчителя/викладача іноземної мови.

Список рекомендованої літератури: Б: 3,4 ,11,12,14. Д:18,19,28, 35. І:38,42, 45.

Завдання для практичної роботи здобувачів:

Алгоритм розгляду питань, винесених на обговорення

Кожне питання, винесене на обговорення, необхідно розглядати, поєднавши групову та попарну форми роботи, кожна з яких передбачає:

- парна — розгляд питання за участю двох здобувачів:

1) доповідач розкриває й обґрунтовує усно сутність проблеми;

2) асистент креслить на дошці структурно-логічну схему (СЛС), т. зв. «дереворозв'язків», на якій кожна складова педагогічної техніки має бути накреслена у вигляді гілки з розгалуженням, а узагальнена структура — дерево;

- групова — здобувачі групи слухають, доповнюють, ставлять запитання доповідачу та його асистенту, дискутують з ними, аналізують схему, пропонують свою СЛС і т. ін.

I. Питання для дискусії

1. «Учитель-майстер, володіючи арсеналом педагогічних засобів, вибирає з

них найбільш економні та ефективні, які забезпечують досягнення запроєктованих цілей і завдань з оптимальними зусиллями» (І. Підласий).

2. Прочитайте характеристику типових помилок, які трапляються у діяльності педагога та проаналізуйте їх.

II частина заняття (35 – 40 хв)

Вправа-розминка «Рівень самооцінки»

У який спосіб Ви оцінюєте себе? Складіть список своїх достоїнств, які визнаєте, та порахуйте їхню кількість. Чи вмієте Ви брати на озброєння свої позитивні якості? Наведіть приклади, коли Ваші позитивні якості допомогли Вам або Вашим рідним чи друзям у стресових або проблемних ситуаціях.

Здатність до саморегулювання (тренінг)

- Перша мікрогрупа (3 здобувачів) відпрацьовує і демонструє тренінг здатності педагога знімати зайву напругу і хвилювання, долати власну нерішучість, мобілізувати себе.

Основний прийом: щоб подолати хвилювання, вчителю радять подивитися на клас, тричі глибоко вдихнути і видихнути, привітно посміхнутися, а потім привітатися і почати урок.

- Друга мікрогрупа (2 – 4 здобувачів) відпрацьовує і демонструє тренінг здатності вчителя створювати необхідний настрій.

Основний прийом: повернутися один до одного обличчям і посміхнутися (робота в парах). Передайте словами: Як впливає на Ваші почуття доброзичливий вираз обличчя Вашого колеги? Чи викликає появу доброго настрою те, що Ви самі посміхаєтеся колезі? Чому?

- Третя мікрогрупа (2 – 4 здобувачів працюють парами) відпрацьовує і демонструє ситуацію передавання настрою іншим людям:

- одна пара — установка на появу доброго настрою (один здобувач робить спробу посміхнутися, втримати посмішку до 1 хв, пригадати щось приємне); після цього поміняйтеся ролями, опишіть свої почуття;

- друга — установка на появу недоброго настрою (один здобувач робить спробу зобразити на обличчі гнів, тривогу, подивитися на колегу, втримати його погляд; після цього поміняйтеся ролями, опишіть свої почуття.

Звернення до власного почуття обов'язку

(гра — «продовжити ланцюжок»)

- Завдання: через призму усвідомлення педагогом соціальної ролі професії, створити ціннісні установки, використовуючи т. зв. «формули вчителя»:

- «Я маю це зробити, бо моє завдання — ... ;

- «Я не можу собі цього дозволити, бо ... ;

- «Я маю вчинити саме так, оскільки ... і т. ін.

- Правила гри: Здобувачі стають в коло. Один здобувач створює ціннісну установку, називаючи частину фрази, а інший закінчує фразу ... (і так по колу формується ланцюжок ціннісних установок).

Відпрацювання прийомів аутотренінгу

Під час відпрацювання прийомів аутотренінгу слід пам'ятати, що більша частина нервових клітин рухових зон кори головного мозку регулює активність обличчя і рук. Отож, розслаблення м'язів обличчя й рук зменшує активність, що сприяє поступовому заспокоєнню всього тіла. Розглянемо головні прийоми аутотренінгу:

- розслаблення (вхід у стан розслаблення, релаксації):
  - перший крок — зосередження на емоційному стані (для цього слід зручно сісти в крісло, закрити очі, промовляти подумки до себе: «ясхвильована, мені необхідно заспокоїтися»);
  - другий крок — заспокоєння емоційних центрів (для цього слід зосередитися на обличчі, прийняти спокійний розслаблений вираз, спрямувати думки на щось приємне);
  - третій крок — підсилення стану спокою (подумки провести самомасаж шкіри обличчя та кистей рук);
  - четвертий крок — розслаблення язика і гортані (це дає змогу перервати думки про ситуацію, яка травмує, ослаблює збудження внутрішнього мовлення);
  - п'ятий крок — саморегулювання дихання (дихати слід так, ніби Вивже спите).
- самонавіювання — певні установки з метою формування спеціального емоційного стану («Я впевнена в собі, сповнена сил і енергії. Я легко тамую всобі відчуття нервозності, неспокою, надмірного хвилювання. Я доброволодію собою. Настрій бадьорий, добрий. Самопочуття чудове. Я вже нехвилююся. Відчуття невпевненості зникло» і т. ін.).

Завдання для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ):

1. Питання доповідь – міркування для участі у дискусії: Основні вимоги до зовнішнього вигляду вчителя та техніки саморегуляції.
2. Творче практичне завдання: *Розташуйте* складники педагогічної техніки вчителя ІМ у тому порядку, у якому Ви вважаєте їх першочергово важливими.
3. Презентація: Використовуючи журнали, підготувати фотоматеріали та розробити моделі зовнішнього вигляду сучасного вчителя ІМ.
4. «Навчальний проект» для групи здобувачів на тему: пантоміміка вчителя: постава, хода; умови правильного дихання; голос вчителя, його властивості.
5. Таблиця: Схематично відобразити складові зовнішньої та внутрішньої техніки вчителя ІМ.
6. Ситуативне завдання 1: Продемонструвати уміння створювати на уроці, під час виступу перед аудиторією творче самопочуття; навести приклад самонавіювання з орієнтацією на подолання власних вад у володінні собою.
7. Ситуативне завдання 2:
  1. Самопрезентація вчителяЗмодельуйте ситуацію першого знайомства з класом: зайти в клас, привітатися, представитися, познайомитись з учнями, спробувати зацікавити

дітей своїм предметом.

2. Початоуроку

Змоделюйте різні варіанти початку уроку: 1) організований – вчитель задоволений; 2) неорганізований (шум, крики) – вчитель здивований; 3) вчителю потрібно повідомити, що уроку за розкладом не буде, бо захворів один з педагогів, а натомість буде його урок.

3. «Живі»руки

Спробуйте виразити руками різні стани, почуття, які називає ведучий (викладач): «Спокійний. Веселий. Замріяний. Стурбований. Нервує. Напружено думає. Здивований. В очікуванні задоволення. Береться до якоїсь справи» (вправу виконують усі разом).

4. Архітектор

Група ділиться на 2-3 команди. Завдання кожної команди «виліпити скульптуру» на педагогічну тему. Інші команди відгадують, що саме зображено.

1. Питання для самоконтролю

1. Назвіть елементи зовнішньої техніки вчителя.
2. Яке місце вербальної та невербальної комунікації у встановленні продуктивної взаємодії між людьми?
3. Обґрунтуйте значення невербальної комунікації в діяльності педагога.
4. Які складові невербального спілкування Ви знаєте?
5. Визначте основні риси негативних жестів.
6. Якого значення надавав зовнішній техніці педагога А.С.Макаренка?
7. Що таке «візуальний контакт» та яка його роль у діяльності вчителя?
8. Розкрийте суть поняття «тактильна комунікація».
9. Визначте функції кожного з видів дистанції у роботі педагога.
10. Який спосіб розміщення співрозмовників сприятиме налагодженню продуктивних стосунків під час спілкування?

Практичне заняття 4. Тема 4. Майстерність педагогічного спілкування вчителя іноземних мов.

1. Сутність і зміст педагогічного спілкування.
2. Етапи і стилі педагогічного спілкування.
3. Комунікативні вміння вчителя і культура педагогічного спілкування (мовлення).

Список рекомендованої літератури: Б: 1,2,4,6. Д:24,25,32. І:39,41,45.

Завдання для практичної роботи здобувачів:

I. Проблемні питання, винесені на обговорення:

1. Чи погоджуєтеся Ви з думкою, що спілкування, яке французький

письменник Антуан де Сент Екзюпері вважав найбільшою розкішшю на Землі, є для педагога професійною необхідністю? Відповідь аргументуйте, розкривши сутність, функції, особливості, принципи та критерії педагогічного спілкування.

2. Педагогічне спілкування має свою систему стилів. В Україні і за кордоном існують різні підходи до типології стилів педагогічного спілкування. Що розуміють під поняттям «стиль спілкування»? Вкажіть основні стилі педагогічного спілкування відповідно до ознак, які покладені в основу різних класифікацій (наприклад, за В.А. Кан-Каликом, М. Таленом тощо).

3. Аналіз реальної роботи різних учителів на уроках та в позаурочний час дає змогу виділити різні рівні спілкування, а також побачити низку перешкод, які виникають в особистому контакті педагога з учнями. Невміння долати ці перешкоди зазвичай призводить до малоєфективних моделей поведінки педагога. Вкажіть та коротко охарактеризуйте: рівні педагогічного спілкування, особливості (стилі) комунікативного впливу педагога на учнів, бар'єри спілкування та моделі поведінки педагога. Яка з цих моделей, на Ваш погляд, є найпродуктивнішою?

4. Професійне педагогічне спілкування є складною системою, у структурі якого виділяють низку етапів. Які це етапи? Яких правил потрібно дотримуватись педагогу, щоб оптимізувати комунікативну взаємодію з учнями на кожному етапі?

5. У взаємодії вчителя з учнями можна виділити декілька стилів педагогічного управління діяльністю вихованців. Які це стилі? У чому полягають їхні особливості? Як Ви вважаєте, який зі стилів педагогічного управління найбільш ефективно забезпечує реалізацію завдань освіти, навчання, виховання учнів, розвитку й формування їхньої особистості? Чому?

6. Спілкування — це діалог чи монолог? Якою має бути техніка спілкування? Які комунікативні уміння необхідні педагогу, щоб забезпечити успішність такого спілкування? Що, на Вашу думку, робить спілкування непродуктивним?

Алгоритм розгляду питань, винесених на обговорення:

Кожне питання, винесене на обговорення, розглядають поєднуючи індивідуальну, групову та попарну форми роботи:

- індивідуальна форма роботи дає змогу розглядати проблемні питання, винесені на обговорення;
- групова — здобувачі групи слухають, доповнюють, ставлять запитання доповідачу, висловлюють свою точку зору, дискутують тощо.

II частина заняття (35 – 40 хв)

Виконання вправ (їх варто підготувати заздалегідь)

Виконуючи вправи № 1 – 4, можна:

- виробити комунікативні уміння здобувачів;
- моделювати стилі спілкування при контакті вчителя з учнями та з їхніми батьками, інтерпретувати та ідентифікувати їх;

- моделювати стилі педагогічного управління при контакті вчителя з учнями, з батьками учнів, інтерпретувати та ідентифікувати їх;
- конструювати моделі поведінки педагога, інтерпретувати, ідентифікувати їх.

Таблиця 3. Вправи

Вправи	Алгоритм виконання вправ
Вправа № 1 «Відкриті та закриті стосунки» (тренінг)	<ul style="list-style-type: none"> - розмова про погоду; - жарти, демонстрування неухважності; - обговорення подій минулого дня, планів на майбутнє; - оцінювання інших людей
Вправа № 2 «З мого власного досвіду спілкування з вчителями»	пригадати, описати письмово, а під час заняття розповісти про конкретні ситуації зі шкільного життя, в яких простежуються стилі спілкування, модель поведінки, комунікативні уміння Вашого вчителя
Вправа № 3 «Програвання педагогічних ситуацій»	<ul style="list-style-type: none"> - одна мікрогрупа (3 – 4 особи), розподіливши ролі, розіграє сценки, в яких моделює певний стиль спілкування, поведінки педагога на різних етапах заняття чи під час бесід з учнями, батьками; - здобувачі групи мають ідентифікувати стиль, рівні спілкування, модель поведінки педагога
Вправа № 4 «Розвиток комунікативних умінь педагога»	<ul style="list-style-type: none"> - це тренувальні вправи на розвиток умінь відрекомендуватися самому чи відрекомендувати інших, ставити запитання, відповідати на запитання, бути уважним, висловлювати вдячність, оцінювати, давати пораду тощо; - вправи здобувачі виконують попарно, у мікро-групах, у загальному колі

Завдання для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ):

1. Питання доповідь – міркування для участі у дискусії англійською мовою: Основні вимоги до зовнішнього вигляду вчителя та техніки саморегуляції.

2. Творче практичне завдання: Розташуйте складники педагогічної техніки вчителя ІМ у тому порядку, у якому Ви вважаєте їх першочергово важливими.

3. Презентація англійською мовою: Використовуючи журнали, підготувати фотоматеріали та розробити моделі зовнішнього вигляду сучасного вчителя ІМ.

4. «Навчальний проект» для групи здобувачів на тему: пантоміміка вчителя: постава, хода; умови правильного дихання; голос вчителя, його властивості.

5. Таблиця: Схематично відобразити складові зовнішньої та внутрішньої техніки вчителя ІМ.

1. Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте роль мовлення в роботі вчителя.
2. Назвіть технічні показники виразного мовлення.
3. Дайте визначення техніки мовлення.
4. Яка роль правильного дихання в мовленні педагога?
5. Від чого залежить звучання голосу?
6. Назвіть основні властивості голосу вчителя.
7. Чи існує різниця між силою та гучністю голосу? Якщо так, то в чому вона полягає?
8. Поясніть значення гнучкості та діапазону голосу в роботі вчителя.
9. Чи можливо, на Ваш погляд, певним чином вплинути на тембр, милозвучність та сугестивність голосу?
10. Як Ви розумієте поняття «темпоритм»?

Практичне заняття 5. Тема 5. Культура спілкування вчителя іноземної мови як необхідний чинник організації професійно-педагогічної взаємодії

1. Налагодження якісного міжособистісного спілкування в педагогічній взаємодії.

2. Продуктивний стиль спілкування як професійно значима особистісна якість вчителя/викладача іноземної мови.

3. Комунікаційні бар'єри і шляхи їх подолання.

Список рекомендованої літератури: Б: 2,4,10,13. Д: 21,24,32,34. І:38, 42, 45.

Завдання для практичної роботи здобувачів:

Виконання вправ:

Вправи на демонстрування

- правильності вибору вчителем (викладачем) англійської мови міжособистісного простору під час уроку, у процесі спілкування з учнями та

їхніми батьками, колегами;

- пластичної техніки педагога;
- його мімічної техніки;
- засобів невербального контакту;
- жестів у німій формі;
- емоційного стану педагога та ін.

Вправи на вироблення пластики тіла

Вправа 1. «Дзеркало»

Вправа складається з двох частин:

- У першій частині здобувачі стають у коло і виконують вправу, працюючи попарно. Один здобувач з кожної пари демонструє різні рухи, а другий («дзеркало») копіює їх, імітуючи точне відображення у дзеркалі. Вправу повторюють, обмінюючись ролями.

- У другій частині вправи групу ділять на дві підгрупи, у кожній з яких здобувачі розміщуються півколом. Перший здобувач у кожній підгрупі, уявляючи, що він сидить перед дзеркалом, робить один рух, дивиться у дзеркало, робить другий рух, знову дивиться у дзеркало, далі аналогічно — третій, четвертий і т.д. Здобувач, який стоїть від нього зліва, повторює його рухи із запізненням рівно на один рух. Кожен здобувач, який стоїть зліва, повторює рух свого сусіда із запізненням на один рух. Вправу повторюють узвратному напрямку.

Після цього здобувачі обмінюються враженнями.

Вправи здобувачі підбирають самостійно відповідно до питань, винесених на обговорення.

Вправа 2. «Синхронність рухів»

Метою виконання вправи є виявлення уміння інтуїтивно розуміти партнера. Здобувачі виконують цю вправу попарно (партнери мають бути приблизно однаковими на зріст). Вони стають навпроти і доторкаються чолами один з одним. Їхнє завдання: довільно рухаючись по аудиторії із закладеними за спину руками, не випускати аркуш паперу, який кожна пара втримує чолом.

Водночас не дозволяється тупцювати на місці, підтримувати папір руками, перемовлятися. Пари, які не втримали аркуш, вибувають.

- Вправа на сприйняття невербальних засобів

Вправу виконують попарно. Мета її виконання — виявлення та сприйняття невербальних засобів (дистанції, кута взаємного розташування, пози, дотиків, жестів):

- Станьте один навпроти одного і поступово скорочуйте відстань між Вами. Як близько Ви можете стояти, щоб почувати себе комфортно, безпечно? Від якого рівня близькості з'являється відчуття дискомфорту, збентеженості? Крейдюю обведіть навколо себе індивідуальну зону. Від чого залежить Ваш особистий інтимний простір?

- Станьте навпроти, обличчя до обличчя. Потім змініть кут взаємного розташування. У якому положенні Ви відчуваєте себе вільніше?

- Один з партнерів, енергійно жестикулюючи, розповідає щось іншому.

Потім продовжує розповідь, стоячи нерухомо. А далі намагається супроводжувати мовлення легкими і плавними рухами.

-Вправа на сприйняття візуального контакту

Один із здобувачів групи, який виконує роль ведучого. Розмовляючи, він демонструє правильні й неправильні способи налагодження візуального контакту:

- лагідно «оббігає» очима аудиторію, затримуючи погляд на 1 – 2 с на кожному з однокласників;
- вдивляється протягом хвилини в очі одного здобувача, фіксуючи його реакцію;
- говорить і водночас вдивляється в групу, виразно примруживши очі;
- ставить запитання, дивлячись прямо на одного здобувача (фіксує його реакцію);
- говорить, не дивлячись у бік слухачів і уникаючи їхніх поглядів.

Здобувачі аналізують кожен спосіб візуального контакту.

Педагогічні задачі та ситуації до теми 5.

1) Під час відповіді учня вчитель:

- сидить біля столу, трохи нахилившись у бік школяра;
- стоїть перед учнем, склавши руки на грудях, й уважно дивиться на нього;
- сидить, відхилившись назад, і тримає руки за головою;
- то потягує своє вухо, то протирає очі, то намагається поправити комірець;
- погладжує підборіддя однією рукою.

Про що свідчить невербальна поведінка вчителя? Спрогнозуйте розвиток кожної ситуації.

2) Виріжте з різних журналів, газет та інших джерел шість фотокарток (портретів) відомих і невідомих людей. Розріжте їх на дві частини так, щоб на одній були чоло і очі, а на другій - решта обличчя. Позначте їх однаковим номером.

Запропонуйте однокласникам розпізнати за першою частиною, яким є вираз обличчя людини. Потім покажіть їм другу частину.

Скільки осіб відповіло правильно? На що вони звертали увагу?

Завдання для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ):

1. Питання для роздумів: Якими, згідно з принципами педагогічної деонтології, повинні бути взаємини в освітньому співтоваристві взагалі і в кожному окремому навчальному закладі, у колективі педагогів, у стосунках між учителем та учнем зокрема?

2. Творче практичне завдання: Укладіть «Кодекс професійної честі педагога», таким, яким Ви його собі уявляєте»

3. Підготуйте аргументовані тези для участі у дискусії на тему: Категорія педагогічної етики у професійно-педагогічній діяльності вчителя ІМ.

4. Підготувати міркування (повідомлення) на тему: Якості вчителя, необхідні для формування його педагогічної культури.

5. Підготуйте аргументовані тези для участі в обговоренні на тему: Педагогічна інтуїція як компонент педагогічної культури.

6. Робота у мікрогрупі (3 – 5 здобувачів) (інтерактивний метод «акваріум»).

Завдання: Кожен здобувач добирає приклади педагогічних ситуацій педагогічного такту і непедагогічного такту вчителя (по 2 до кожного)

1. Питання для самоконтролю

1. У чому суть зворотного зв'язку?
2. Чому комунікативна поведінка має важливе значення для встановлення зворотного зв'язку?
3. Яке значення для встановлення зворотного зв'язку має знання про основні канали сприйняття інформації?
4. Що таке візуальне сканування?
5. У чому різниця між рефлексивним та нереліксивним слуханням?
6. Коли варто застосовувати нереліксивне слухання? Чому?
7. Які прийоми рефлексивного слухання визнаєте?
8. З якою метою використовуються прийоми рефлексивного слухання?
9. Сформулюйте основні правила ефективного слухання.
10. Чого не варто робити в процесі слухання?
11. Комунікаційні бар'єри і шляхи їх подолання.

Практичне заняття 6. Тема 6. Методична компетентність вчителя іноземної мови як важлива складова його педагогічної майстерності.

1. Методична майстерність вчителя/викладача іноземної мови: складові та критерії сформованості.

2. Запровадження іншомовної освіти в умовах багатонаціонального учнівського середовища як професійна проблема.

3. Функції вчителя іноземної мови як організатора міжкультурного спілкування.

4. Природа педагогічного таланту (на основі аналізу життєвого шляху регіональних педагогів: Ю.В. Боршош-Кум'ятського, А.І. Бродій, Я.Г. Голоти, Ю.Г. Гусная, В.Лацанича)

5. Академічна доброчесність як складова педагогічної майстерності учителя іноземних мов.

Список рекомендованої літератури: Б: 3,4,7,12. Д: 18,26,28,30,31,36. І: 42, 45.

Завдання для практичної роботи здобувачів:

МікрОВикладання та аналіз фрагмента заняття (мета — формування вміння та навички педагога органічно поєднувати вербальні й невербальні засоби комунікації у процесі викладання англійської мови).

Продумайте план вивчення теми (навчальні питання).

- Сформулюйте дидактичні цілі та завдання для мікрОВикладання.

- Відповідно до теми, цілей, навчального матеріалу виберіть методи, прийоми; розробіть дидактичні засоби.

- Готуючись до мікрОВикладання, зверніть увагу на організацію педагогічного спілкування з учнями.

Аналізуючи фрагмент заняття, слід звернути увагу на:

- професійну компетентність педагога (знання навчального матеріалу, вміння пояснювати його на відповідному науковому рівні з урахуванням вікових особливостей учнів та дидактичних принципів);

- доцільність вибору методів, прийомів та засобів навчання відповідно до теми, цілей, навчального матеріалу;

- вміння вчителя (викладача) фізики викладати навчальний матеріал, органічно поєднуючи різні методи, прийоми та засоби навчання;

- мовленнєву культуру (наявність слів-паразитів, суржику, володіння голосом, граматичну будову мови, доцільність використання невербальних засобів спілкування тощо).

Виконання вправи «Самопредставлення».

Це вид публічного виступу, під час якого вчитель вперше налагоджує контакт з учнями, представляючи себе, навчальну дисципліну, яку він викладатиме. Для досягнення успіху слід звернути увагу на такі засади комунікації:

- правильно організувати міжособистісний простір під час взаємодії;

- стежити за своєю поставою (мова тіла вчителя істотно впливає на спосіб прийняття його учнями);

- пам'ятати, що внутрішній спокій, позитивний настрій, впевненість учителя (викладача) у собі викликають в учнів повагу до нього;

- звернути увагу на встановлення зорового контакту з аудиторією (усмішка має засвідчувати доброзичливе, щире, приязне ставлення до вихованців);

- жестикулювати економно, уникаючи зайвих рухів;

- займати відкриту позицію;

- говорити слід голосно, у відповідному темпі, модулювати голос, інколи прискорювати, інколи — гальмувати;

- виразно й активно звертатися до учнів, додаючи трішки гумору (водночас слід уникати жаргону, слів-паразитів, надмірно довгих і складних формулювань, затяжних пауз та ін.);

- стежити за невербальною поведінкою учнів і адекватно реагувати на кожний невербальний сигнал (жести, міміку, позу, ознаки неспокою чи нерозуміння тощо).

«Познайомившись», здобувачі обмінюються враженнями, аналізують:

- мистецтво представлення (супровід вербального самопредставлення невербальними засобами: зовнішній вигляд, міміка, візуальний контакт, місце знаходження тіла, постава, пози, жести, одяг та ін.);

- безсловесні дії молодого педагога (поєднання іміджу, ступеням облізації, ваги, прибудови);

- егоцентризм (звичка акцентувати розмову на собі, на своїх особистих справах чи досягненнях, заглиблення у свої успіхи та невдачі);

- банальність (виклад добре відомих і зрозумілих речей);

- низьку емоційність (монотонність, байдужість до учнів, понурий вигляд);

- улесливість (показна доброзичливість, панібратство, невиправдане скорочення дистанції до інтимно-особистісної);

- абстрактність (відхід від головної теми) тощо.

Вправа на вдосконалення дикції

Чіткість вимови, поліпшення дикції можна досягти тренуванням.

Одним з них є промовляння скоромовок, наприклад:

- козацькому роду нема переводу;

- ні риба, ні рак, а так — неборак;

- де багато пташок, там мало комашок;

- годувала гава гавенят на ганку;

- зозуля зозулятку принесла три зернятка;

- говори до гори, а гора — горою ...

Здобувачі діляться на три команди. Спочатку одну скоромовку промовляє

перший здобувач, поки не зіб'ється (він вибуває). Відразу другий здобувач продовжує, промовляючи іншу скоромовку, далі — третій ... Перемагає такманда, яка довше промовлятиме скоромовки.

Завдання для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ):

1. Питання для роздумів: Критерії й ознаки ефективності підготовки вчителя іноземної мови до організації процесу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів.

2. Творче практичне завдання: Як майбутній вчитель іноземної мови, розташуйте підходи до навчання іноземної мови у тому порядку, у якому Ви вважаєте їх першочергово важливими.

3. Підготуйте міні-лекцію англійською мовою на тему: «Перелік вимог до теоретичної підготовки вчителя іноземної мови»

4. Робота у мікрогрупі (3 – 5 здобувачів) (інтерактивний метод «акваріум»).

Завдання: Кожен здобувач обирає один із принципів навчання іноземної мови і намагається у ході колективного обговорення дати визначення та обґрунтувати його сутність.

1. Питання для самоконтролю

1. Визначте складові методичної майстерності вчителя/викладача іноземної мови

2. Визначте критерії сформованості методичної майстерності вчителя/викладача іноземної мови.

3. Окресліть етапи запровадження іншомовної освіти в умовах багатонаціонального учнівського середовища.

4. Опишіть функції вчителя іноземної мови як організатора міжкультурного спілкування.

5.Опишіть розвиток педагогічного таланту на основі аналізу біографій регіональних педагогів (Ю.В.Боршош-Кум'ятський, А.І.Бродій, Я.Голота, Ю.Гуснай, В.Лацанич)

Практичне заняття 7. Тема 7. Надпрофесійні якості, як важлива складова педагогічної майстерності та умова подолання професійних проблем вчителя

1. Softskills як важливий елемент педагогічної майстерності вчителя/викладача іноземної мови та запорука його успішної професійної діяльності.

2. Педагогічні конфлікти: ефективні шляхи їх розв'язання.

3. Педагогічна криза, педагогічне виснаження, професійна стагнація вчителя/викладача іноземної мови як.

Список рекомендованої літератури: Б: 2,4,15,16. Д:23,27,29. І:43, 44, 47.

Завдання для практичної роботи здобувачів:

Вид заняття: семінар-тренінг

Форма проведення: рольова гра

Алгоритм проведення семінару-тренінгу

-У процесі проведення семінару-тренінгу органічно поєднуються традиційні та інтерактивні методи навчання (розминка, міні-лекції, самостійна робота, дискусії, групове обговорення, мозковий штурм, робота в мікрогрупах та в парах, рольові ігри, психолого-педагогічне діагностування тощо).

-Тренер (здобувач групи) проводить обговорення проблем, розминку, рольові ігри, психолого-педагогічне тестування, організовує роботу здобувачів у мікрогрупах, парах тощо.

- Лектори (здобувачі у ролі вчених, котрі досліджують проблеми конфліктології) виступають з міні-лекціями з головних питань семінару згідно з програмою.

-Інші учасники семінару-тренінгу (здобувачі у ролі педагогів, психологів, психотерапевтів тощо) беруть участь в обговоренні проблем, рольових іграх, тестуванні.

Хід семінару-тренінгу (сценарій)

Вступне слово тренера-ведучого (5 хв):

- привітання учасників семінару та побажання їм плідної і цікавої роботи;
- оголошення та мотивування теми семінару; визначення завдань, які мають бути реалізовані під час заняття;
- інформування присутніх про режим роботи:
- міні-лекції (доповідь) — 7 хв;
- обговорення — 4 – 5 хв;

- рольові ігри, робота в мікрогрупах, парах — згідно з регламентом, визначеним тренером.

Розгляд проблеми «конфлікти у педагогічних ситуаціях, сутність, функції, типологія» (15 хв).

Вправа-розминка «Асоціація» (3 хв)

Тренер роздає учасникам семінару-тренінгу невеликі аркуші паперу та записує на дошці великими літерами слово «КОНФЛІКТ». Після цього він пропонує всім учасникам виразити одним словом ті асоціації, які спричиняє у них це слово (кожну асоціацію записують на окремому аркуші паперу).

Учасники записують асоціації (їхня кількість має відповідати кількості букв в імені учасника). Учасники семінару визначають емоційне навантаження, яке має поняття «конфлікт», і кладуть аркуші на стіл ведучого, розподіляючи їх за емоційним навантаженням (позитивні, негативні чи нейтральні асоціації).

Міні-лекція «Конфлікти у педагогічних ситуаціях, сутність, типологія» (7 хв)

- Лектор виголошує доповідь.

- Тренер організовує її обговорення (учасники семінару обґрунтовують свою думку з окресленої проблеми, наводячи приклади виникнення конфліктних ситуацій).

Дискусія «Дві точки зору на визначення функцій конфлікту» (4 хв)

Для її проведення ведучий пропонує присутнім сісти в такий спосіб:

- учасники, котрі вважають, що конфлікти виконують позитивні функції, сідають в один ряд (їхні аргументи «за» — на користь конфліктів);

- напроти них сідають ті учасники, котрі вважають, що конфлікти виконують негативні функції (їхні аргументи «проти»).

Розгляд проблеми «структура, сфера, динаміка педагогічних конфліктів» (15 хв).

- Лектор виголошує доповідь.

- Тренер організовує її обговорення (учасники семінару наводять приклади виникнення конфліктних ситуацій у школі).

Розгляд проблеми «стилі поведінки педагога у конфліктних ситуаціях: переваги та недоліки» (20 хв).

- Лектор виголошує доповідь.

- Тренер організовує її обговорення.

Тренер проводить психолого-педагогічне діагностування «Мій підхід до конфлікту», який дає змогу учасникам семінару за тестом Томаса визначити свій стиль поведінки в конфліктних ситуаціях (8 хв).

Розгляд проблеми «Розв'язання педагогічних конфліктів» (30 хв).

- Виконання проектів

Здобувачі, працюючи у мікрогрупах (по 4 – 5 осіб), виконують завдання за проектами (до 7 хв). На презентацію кожного проекту відводиться до 5 хв.

Проект №1. «Експертиза і передбачення педагогічних конфліктів»

Теоретично обґрунтувати сутність проблеми дослідження, проаналізувати педагогічний конфлікт, показати його картографію.

Проект №2. «Три підходи до розв'язання конфлікту»

Теоретично обґрунтувати сутність проблеми дослідження; у формі рольової гри показати конфліктну ситуацію і підходи до її розв'язання.

Проект № 3. «Переговори»

Теоретично обґрунтувати сутність проблеми дослідження; провести рольову гру з використанням переговорів для вирішення конфліктної ситуації.

Проект № 4. «Фасилітація», «Медіація»

Теоретично обґрунтувати сутність проблеми дослідження; провести рольову гру з використанням медіації для вирішення конфліктної ситуації.

Заключне слово ведучого (3 хв)

Ведучий підсумовує результати семінару-тренінгу, висловлює подяку всім учасникам за плідну і змістовну роботу.

Завдання для самостійної роботи здобувачів (в т.ч. ІРЗ):

1. Питання для дискусії: «Емоційний інтелект», як пріоритетний чинник професійної діяльності сучасного вчителя.

2. Творче практичне завдання: Розташуйте 10 правил, якими повинен керуватися вчитель у тому порядку, у якому Ви вважаєте їх першочергово важливими.

3. Підготуйте міні-лекцію англійською мовою на тему: «Шляхи попередження конфліктних ситуацій між педагогами та учнями»

4. Робота у мікрогрупі (3 – 5 здобувачів) (інтерактивний метод «акваріум»).

Завдання: Кожен здобувач добирає приклади стилів вирішення педагогічних конфліктів (посередництво, суперництво, уникнення, пристосування, співробітництво, компроміс).

5. Проблемна дискусія.

Завдання: Критично проаналізуйте твердження: «Не можна плутати суворий авторитет з авторитарністю. Авторитарність є зловживання владою, а авторитет використовує свою владу для всебічного розвитку дитини». Обговоріть дану проблему, обстоюючи свою точку зору і переконуючи в ній учасників дискусії.

1. Підготуйте реферат/проект/презентацію на одну з поданих тем англійською/українською мовою.

1. Особливості професійного мислення вчителя.

2. Шляхи розвитку педагогічної спостережливості

3. Техніка мовлення вчителя як засіб розв'язання педагогічних завдань

4. Природа педагогічного таланту (на основі аналізу життєвого шляху регіональних педагогів: Ю.В.Боршош-Кум'ятського, А.І.Бродій, Я.Г.Голоти, Ю.Гусная, В.Лацанича)

5. Засоби керування вчителем психічним самопочуттям.

ДОДАТКИ

Додаток А

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні курсу для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, викладачем можуть використовуватися такі **методи**: аналітико-синтетичні, проблемно-пошукові, дослідницькі, творчі, кейс-ситуації, практичні, інформаційні, репродуктивні, інтерактивні.

За **формою** організації навчально-пізнавальної діяльності учнів перевірка може бути: індивідуальною, парною, груповою, фронтальною.

За **формами контролю (оцінювання) та методами демонстрування результатів навчання** можуть бути: залік, усне та письмове опитування, фронтальне опитування, тестовий контроль, комп'ютерні тестові завдання, презентація наукової роботи, захист індивідуальних завдань, есе, проєкти, доповіді, наукова дискусія, аналітичне міркування, експрес-опитування, ситуативні завдання, самоконтроль.

Поточний контроль (аудиторна, самостійна (індивідуальна) робота та контрольний захід) проводиться викладачем на всіх видах аудиторних занять. Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення здобувача в освоєнні програмного матеріалу дисципліни.

Основне **завдання поточного контролю** – перевірка рівня підготовки здобувачів освіти до виконання конкретної роботи.

Основна **мета поточного контролю** – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у різних формах, які є найбільш відповідними до навчального матеріалу, що оцінюється таким чином: усне опитування, письмовий експрес-контроль на практичних заняттях та лекціях, виступ здобувача із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні, дискусії питань на практичних заняттях, комп'ютерне, бланкове тестування тощо.

Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома здобувачів на початку модулю. Форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються викладачем при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни із відповідним коефіцієнтом. Поточний контроль основної частини матеріалу дисципліни рекомендується завершувати не пізніше передостаннього навчального тижня семестру.

Форми та порядок оцінювання знань аудиторної роботи здобувачів пропонує викладач-лектор (керівник курсу) за участю викладачів, які ведуть семінарські (практичні) та лабораторні заняття. Поточна аудиторна діяльність здобувача оцінюється за чотирибальною (національною) шкалою.

Поточний контроль **аудиторної роботи** рекомендується здійснювати за такими **критеріями**:

Тест (тест досягнень, тематичне тестування) – це набір стандартизованих завдань з визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його здобувачами. Перевага тестів у їх об'єктивності, тобто незалежності перевірки та оцінки знань від викладача. Форма подання тестових завдань визначається викладачем.

Критерії оцінювання тестових завдань:

«Відмінно» - 100% - 90% вірних відповідей
«Добре» - 89% - 75% вірних відповідей
«Задовільно» - 74% - 60% вірних відповідей
«Незадовільно» - до 60% вірних відповідей

Методи письмового контролю - забезпечують глибоку і всебічну перевірку засвоєння. У письмовій роботі здобувачу необхідно продемонструвати теоретичні знання та вміння застосовувати їх для розв'язування конкретних задач, практичних ситуативних проблем.

Критерії оцінювання письмової роботи здобувачів:

«Відмінно» - виставляється за повну, правильну і обґрунтовану відповідь в письмовій формі. Здобувач оволодів понятійним апаратом, уміє конкретизувати теоретичні положення, виділяє суттєве в навчальному матеріалі, відповідає логічно, послідовно, уміє впевнено використовувати засвоєні способи дій в нових ситуаціях, типових, варіативних чи нестандартних.

«Добре» - показник хорошої успішності, її виставляють за правильну обґрунтовану письмову відповідь, з якої видно, що здобувач розуміє теоретичний матеріал і володіє навичками і вміннями самостійної навчально-пізнавальної діяльності, допускаючи при цьому деякі несуттєві помилки під час виконання письмової роботи.

«Задовільно» - показник задовільної успішності, яка свідчить про те, що знання мають розрізнений, фрагментарний характер, що здобувач здатний відтворити певну суму фактичних знань (іноді не усвідомлюючи в цілому їх глибини, узагальненості) і використовує засвоєні способи дій в нестандартних умовах за зразком.

«Незадовільно» - виставляється за неправильну відповідь, яка не відповідає змісту вивченого матеріалу і свідчить про нерозуміння його основних положень. В письмових відповідях мають місце грубі помилки.

Методи усного контролю – бесіда, доповідь здобувача, роз'яснення, відповіді на запитання. Основою усного контролю слугує монологічний нарратив здобувача (у підсумковому контролі – більш повний, системний виклад матеріалу) або запитально-відповідна форма – бесіда, дискусія, у якій викладач ставить запитання і очікує на аргументовану відповідь, міркування здобувача. Усний контроль проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі.

Виконання практичних робіт визначає рівень знань, умінь здобувача з предмету, його ставлення до навчання, ступінь пізнавальної активності, свідомості; вміння мислити, розв'язувати самостійно різноманітні завдання. Для практичних занять залежно від обсягу дисципліни, кількості аудиторних годин, відведених на цей вид роботи, кількості питань з тем занять, виходячи з обґрунтованих фізіологічних норм навчального навантаження здобувача, викладачем для кожного здобувача встановлюється обов'язковий мінімум виступів на семінарських заняттях у семестрі і мінімальна кількість виступів з обговореннями поставлених питань (участь у дискусіях); виконання в повному обсязі аудиторної роботи, обов'язкових завдань СРЗ.

Загальними критеріями оцінювання усних відповідей виконання творчих, проблемно-пошукових та дослідницьких завдань є: повнота розкриття питання; самостійність мислення, здатність до творчого пошуку, аналізу, генерування ідей, логіка викладу, культура мовлення; емоційність та переконливість; використання основної та додаткової літератури; вміння робити порівняння та висновки.

Критерії оцінювання здобувача на практичних заняттях:

«Відмінно» - прояв декількох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у колективних дискусіях, диспутах та обговоренні матеріалу тощо.

«Добре» - прояв меншої активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, слабка участь у колективних дискусіях, диспутах та обговоренні матеріалу з допущенням певних недоліків чи неточностей.

«Задовільно» - прояв одного виду активності на занятті: відповідь на запитання викладача, яка є неповною та не чіткою, участь у колективних дискусіях, диспутах та обговоренні матеріалу є малоактивною, здебільшого ініційована викладачем.

Пасивна присутність на занятті не оцінюється.

Здобувач, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях здобувач може відпрацювати пропущені практичні заняття, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи (в тому числі індивідуальні завдання проблемно-пошукового та дослідницького характеру). Самостійна (індивідуальна) робота здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Контроль, оцінювання і облік поточної успішності на аудиторних (практичних) заняттях, самостійної (індивідуальної) роботи здійснюється шляхом виставлення в журналі обліку роботи викладача оцінок за чотирибальною (**національною**) шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Якщо оцінюється кілька складових, то результатом є **середньоарифметична оцінка**.

Самостійна робота здобувачів (в тому числі індивідуальна робота здобувачів), як складова поточного контролю і **у складі аудиторної роботи**, оцінюється під час поточного контролю певної теми на відповідному занятті.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

«Відмінно» - здобувач міцно засвоїв теоретичний матеріал; глибоко і всебічно знає зміст дисципліни; аргументовано представляє його в різних видах самостійної роботи; висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем; логічно мислить, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

«Добре» - здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал з теми або курсу; демонструє уміння його практичного застосування; висловлює міркування з приводу тих чи інших проблем; опрацював рекомендовану літературу; аргументовано викладає його в самостійній роботі, проте припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного в самостійній роботі.

«Задовільно» - здобувач в основному опанував теоретичні знання навчальної дисципліни, опрацював рекомендовану літературу, але при виконанні завдань плутає поняття, практичні завдання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.

«Незадовільно» - здобувач не опанував навчальний матеріал дисципліни, не відображає в роботі правильні результати, визначення, висновки в роботі не сформовані з опорою на теоретичні знання, майже не орієнтується у рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не виявляються.

Реферат – вид письмової роботи, який перевіряє рівень засвоєння здобувачами основних положень з певної теми чи курсу, сформованість категоріально-понятійного апарату, уміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Критерії оцінювання реферату і його захисту :

- самостійність у розробці проблеми (творчий характер, вміння аналізувати теоретичний матеріал, обґрунтованість сформульованих рекомендацій);

- якість оформлення роботи (стиль викладу, грамотність, бібліографія, ілюстративний матеріал);
- повнота презентації (чіткість у формулюванні актуальності, мети і завдань роботи, вміння зробити правильні висновки, культура мовлення).

«Відмінно» виставляється, якщо: обґрунтована актуальність теми, тема розкрита повністю; одержані результати систематизовані, висновки є переконливими; продемонстровано вільне володіння матеріалом теми чи курсу; оформлення роботи відповідає встановленим вимогам.

«Добре» виставляється, якщо: обґрунтована актуальність теми, тема розкрита повністю, дослідження виконане; одержані результати систематизовані, але висновки не є переконливими, є не суттєві зауваження до оформлення роботи.

«Задовільно» виставляється, якщо: тема не розкрита повністю; одержані результати систематизовані недостатньо; висновки зроблені непереконливо; під час захисту продемонстровано недостатній рівень володіння матеріалом дослідження.

«Незадовільно» виставляється, якщо: тема практично не розкрита; висновки непереконливі; погано володіє матеріалом дослідження, неспроможний відповісти на запитання; є суттєві зауваження до оформлення списку літератури.

Комп'ютерна презентація - публічне подання певних здобувачем відомостей, матеріалу у зручному для сприйняття форматі, у вигляді кольорових карток-слайдів до певної теми, на яких розміщують текстову і графічну інформацію.

Критерії оцінювання презентацій:

- повнота розкриття теми;
- структуризація інформації;
- наявність і зручність навігації;
- відсутність граматичних, орфографічних і мовних помилок;
- відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації;
- наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титольний, зміст, про проект, список джерел);
- оригінальність оформлення презентації;
- обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів;
- грамотність використання кольорового оформлення;
- використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій, відеоматеріалів;
- розміщення і комплектування об'єктів; єдиний стиль слайдів.

«Відмінно» виставляється за умови: відповідності змісту презентації темі; наявності правильного оформлення презентації; якісно підготовленої практичної розробки; дотримання всіх вимог щодо технічного й естетичного оформлення роботи і орфографічного стандарту; оригінальності оформлення презентації.

«Добре» виставляється при наявності незначних недоліків у виконанні презентації та її оформленні.

«Задовільно» виставляється при наявності суттєвих недоліків у виконанні презентації, окремих недоліків у її оформленні.

«Незадовільно» виставляється при повній невідповідності вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту презентації.

Проміжний контроль – контроль, який проводиться з метою аналізу поточної успішності здобувачів та попереднього виявлення і можливого попередження неуспішності здобувачів. Проведення проміжного контролю ініціюється проректором з науково-педагогічної роботи чи деканом відповідного факультету. Проміжний контроль

виставляється на підставі поточної успішності за національною шкалою у формі усного опитування. Результати проміжного контролю виставляються викладачем у «Журналі обліку роботи викладача» та у «Журналі обліку роботи академічної групи», але не враховуються у загальному розподілі балів і не включаються до жодного виду робіт із коефіцієнтом. Форма проведення проміжного контролю визначається викладачем.

Критерії оцінювання проміжного контролю:

«Відмінно» - повністю розкрив зміст поставленого завдання чи проблеми; чітко зрозумів зміст, при цьому володіє спеціальною термінологією; послідовно і логічно викладає матеріал. Допускається 1-2 неточності у викладанні матеріалу, які не приводять до помилкових висновків.

«Добре» - правильно розкрив основний зміст матеріалу; вільно оперує термінологією. У відповіді можливі 2-3 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві висновки та узагальнення, не грубі помилки, які не впливають на конкретний зміст.

«Задовільно» - зміст питання викладено поверхнево, не завжди послідовно; відповідь неповна, але суть завдання в цілому розкрита; у використанні термінології є неточності.

«Незадовільно» - не розкрито основний зміст завдання; допущені грубі помилки в кінцевих висновках; здобувач слабо володіє спеціальною термінологією.

Контрольний захід є обов'язковою складовою поточного контролю з навчальної дисципліни, проводиться один раз на семестр, за всіма темами змістовних модулів у формі **модульної контрольної роботи**. Оцінювання контрольного заходу проводиться за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим для всіх здобувачів.

До контрольного заходу (модульної контрольної роботи) допускаються всі здобувачі незалежно від результатів поточного контролю. Викладач-лектор (керівник курсу) за участю викладачів, які ведуть семінарські (практичні) розробляють контрольні завдання (варіанти, тести тощо); враховують обсяг і правильність виконаних завдань.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи:

«Відмінно» - ставиться за правильне виконання всіх завдань;

«Добре» - ставиться за виконання 75 % від усіх завдань;

«Задовільно» - ставиться, якщо правильно виконано більше 60% від запропонованих завдань;

«Незадовільно» - ставиться, якщо завдань виконано менше за 60 % від запропонованих завдань.

Результати контрольного заходу здобувача, який не з'явився на нього, також оцінюються «незадовільно» незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

Підсумкова оцінка за поточний контроль виставляється за національною шкалою як сума середньоарифметичних оцінок всіх його складових (аудиторної, самостійної роботи (в т.ч. ІРЗ) та контрольного заходу)), помножених на відповідні вагові коефіцієнти, виставляється в журналі обліку роботи викладача, журналі обліку роботи академічної групи та облікових документах деканату.

Підсумковий (семестровий) контроль – залік.

Здобувач вважається допущеним до семестрового контролю (заліку) з навчальної дисципліни за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених робочою програмою дисципліни.

Присутність здобувача на заліку не є обов'язковою, він може виставлятися викладачем автоматично за умови, якщо:

1. Здобувач виконав усі види навчальної роботи (за результатами поточного контролю: аудиторна, самостійна (в.ч. ІРЗ), контрольний захід));
2. Його середньозважений бал знаходиться у межах 2,51...5,00;
3. Здобувача цілком задовольняє підсумкова оцінка.

Підсумкова оцінка з дисципліни диференціюється за національною шкалою (“зараховано”, “незараховано”), 100-бальною та шкалою ECTS.

У разі, якщо здобувача не задовольняє отримана підсумкова оцінка, він повинен бути фізично присутнім і скласти залік. У цьому випадку накопичені бали за усі складові поточного контролю (аудиторна, самостійна (в т.ч. ІРЗ), контрольний захід)) не враховуються.

Для складання підсумкового контролю здобувачами **заочної форми навчання** розробляються білети. Кожне питання (завдання) білету оцінюється за національною шкалою. Підсумкова оцінка визначається як середньоарифметичне всіх складових відповіді на заліку. Ваговий коефіцієнт оцінки на заліку становить для здобувачів заочної форми навчання – 1.

Критерії оцінювання знань здобувачів при складанні заліку здобувачів заочної форми навчання та денної форми навчання, у разі якщо їх не задовольняє отримана підсумкова оцінка є:

Кожне питання оцінюється за національною шкалою. В окремих випадках, якщо виникають сумніви в оцінці знань здобувача або відповідь здобувача не достатньо повна, позбавлена логічності й визначеності, викладач може задавати додаткові (уточнюючі) питання в рамках білету. Відповіді на додаткові запитання впливають на оцінювання завдань білету.

«Відмінно» - У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано; мова є грамотною; витримано науковий стиль представлення матеріалу. У відповіді продемонстровано нешаблонність мислення, вільне володіння термінологічним апаратом освітнього компонента; високий рівень володіння лекційним матеріалом та додатковим матеріалом, винесеним для самостійної роботи.

«Добре» - Відповідь досить повно розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні; здобувач володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалу здобувач простежується певна складність аргументації відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді здобувач демонструє високий рівень володіння лекційним матеріалом та середній рівень володіння додатковим матеріалом.

«Задовільно» - Відповідь на контрольне питання є неповною, не достатньо осмисленою. Здобувач фрагментарно розкриває аспекти навчального матеріалу, припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння лекційним матеріалом та додатковим матеріалом є поверхневим.

«Незадовільно» - У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; здобувач слабо володіє термінологією дисципліни.

Відповідь практично відсутня, здобувач демонструє незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування фахових явищ і ситуацій.

У підсумку відповіді на білет підраховується середньозважений бал (в даному випадку середньозважений бал дорівнює середньоарифметичному), що є підсумковою оцінкою за екзамен для здобувачів **заочної форми навчання**.

Розподіл вагових коефіцієнтів оцінювання навчальної дисципліни

Залік з навчальної дисципліни

Модуль №	
Підсумкова оцінка (середньозважений бал)	
Поточна успішність	
Аудиторна робота (у т.ч. самостійна та індивідуальна робота здобувача)	Контрольний захід
Середньоарифметичне оцінок за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою
$k_1 = 0,5$	$k_2 = 0,5$
$\Sigma k_1 = 1$	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Інтервальна шкала	Оцінка в балах за шкалою ECTS	Оцінка ECTS	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
				для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, для диференційованого заліку з навчальної дисципліни (окремим модулем є курсова робота (проект) або практика)	для диференційованого заліку з навчальної дисципліни
4,51-5,00	90 – 100	A	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
4,01-4,50	82-89	B	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
3,51-4,00	75-81	C	Середній (репродуктивний)	задовільно	
3,01-3,50	69-74	D			
2,51-3,00	60-68	E			
1,51-2,50	35-59	FX	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано
0,00-1,50	0-34	F		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

**ШКАЛА ПЕРЕВЕДЕННЯ СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНОЇ ОЦІНКИ
В ОЦІНКУ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ТА ШКАЛОЮ ECTS**

Вид контролю – залік (для навчальних дисциплін)

Середньозважений бал	Національна оцінка	Оцінка за 100- бальною шкалою	Оцінка ECTS
5,00	зараховано	100	A
4,95-4,99	зараховано	99	A
4,90-4,94	зараховано	98	A
4,85-4,89	зараховано	97	A
4,80-4,84	зараховано	96	A
4,75-4,79	зараховано	95	A
4,70-4,74	зараховано	94	A
4,65-4,69	зараховано	93	A
4,60-4,64	зараховано	92	A
4,55-4,59	зараховано	91	A
4,51-4,54	зараховано	90	A
4,50	зараховано	89	B
4,43-4,49	зараховано	88	B
4,36-4,42	зараховано	87	B
4,29-4,35	зараховано	86	B
4,22-4,28	зараховано	85	B
4,15-4,21	зараховано	84	B
4,08-4,14	зараховано	83	B
4,01-4,07	зараховано	82	B
4,00	зараховано	81	C
3,92-3,99	зараховано	80	C
3,84-3,91	зараховано	79	C
3,76-3,83	зараховано	78	C
3,67-3,75	зараховано	77	C
3,59-3,66	зараховано	76	C
3,51-3,58	зараховано	75	C
3,50	зараховано	74	D
3,43-3,49	зараховано	73	D
3,36-3,42	зараховано	72	D
3,29-3,35	зараховано	71	D
3,22-3,28	зараховано	70	D
3,16-3,21	зараховано	69	D
3,15	зараховано	68	E
3,07-3,14	зараховано	67	E
2,99-3,06	зараховано	66	E
2,91-2,98	зараховано	65	E
2,83-2,90	зараховано	64	E
2,75-2,82	зараховано	63	E
2,67-2,74	зараховано	62	E
2,59-2,66	зараховано	61	E
2,51-2,58	зараховано	60	E
2,5	незараховано	59	FX
2,15-2,49	незараховано	52	FX
1,85-2,14	незараховано	46	FX
1,51-1,84	незараховано	40	FX
0-1,50	незараховано	34	F

Рекомендована література (основна)

1. Баранова Н. П. Тренінги для вчителів з педагогічної майстерності / Н. П. Баранова. – Харків: ВГ "Основа", 2011. – 159 с. 20 Учитель як менеджер НУШ / упоряд. В. Ястребова, С. Адаменко, Ж. Сташко. – К.: ВГ "Шкільний світ", 2019. – 120 с.
2. Вердіна С. В. Секрети педагогічної майстерності. Уроки для вчителя: мотивуємо учнів, формуємо вміння та навички, виправляємо власні помилки : навч.-метод. посібник / С. В. Вердіна, А. Г. Панченко. – Харків: ВГ "Основа", 2008. – 111 с.
3. Дячук А. Професійна компетенція майбутнього вчителя іноземної мови / А. Дячук, Н. В. Теличко // Наука майбутнього : збірник наукових праць здобувачів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В.В. Гоблик. – Мукачево : РВВ МДУ, 2020. – Випуск 2(6). – С.45-50.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність [Електронний ресурс] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос ; за ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
5. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія / за ред. Ф. Г. Ващука. – Ужгород :Зак ДУ, 2011. – 560 с. 26
6. Марченко О. Г. Основи педагогічної майстерності / О. Г. Марченко. – Харків: ВГ «Основа», 2009. – 112 с.
7. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. Ю. Ніколаєва. – К.: "Ленвіт", 2008. – 285 с.
8. Нова українська школа: стратегія розвитку особистості [Електронний ресурс]: збірник тез доповідей II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (15 лютого 2021 р., Мукачево) / за заг. ред. Г. В. Товканець. – Мукачево: МДУ, 2021. – 171 с.
9. Педагогічна майстерність: підручник для вищих педагог. навч. закладів. Дopusчено МОУ / за ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
10. Синиця І. О. Педагогічний такт і майстерність учителя / І. О. Синиця. – К.: Радянська школа, 1981. – 319 с.
11. Теличко Н. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя іноземної мови / Н. Теличко, О. Дядченко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал. – Суми : Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. – №4 (108). – С. 256-265.
12. Теличко Н. В. Ефективна організація уроку іноземної мови як один з критеріїв сформованості педагогічної майстерності вчителя іноземної мови / Н. В. Теличко // TheEuropeanexperienceofintroducingnewformsofeducationorganizationandmethodsintothetrainingsystemofeducatorsandpsychologists [Електронний ресурс] : internship proceedings, November 22 – December 31. – Wloclawek, Republic of Poland : «BaltijaPublishing», 2021. – С. 90-92.
13. Теличко Н. В. Роль педагогічної етики у формуванні особистості майбутнього педагога / Н. В. Теличко, Т. В. Теличко // Інноваційна педагогіка : науковий журнал. – Одеса : ВД "Гельветика", 2022. – Вип. 50, Т.2. – С. 101-103. –
14. Теличко Н. В. Теорія і методика формування основ педагогічної майстерності майбутнього учителя початкових класів: монографія / Н. В. Теличко. – К.: Кондор, 2014. – 522 с.

15. Теличко Н. В. Тренінг формування основ педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів [Електронний ресурс]: навчально-методичний посібник для спецкурсу / Н. В. Теличко. – Мукачево: МДУ, 2014. – 62 с.

16. Telychko Natalia Motivation of future teachers of the elementary school to the formation of pedagogical mastery / Natalia Telychko, Victoria Mykhailochko // Міжнародний науковий журнал "Освіта і наука" / гол.ред. Т.Д. Щербан, заст. гол. ред. J. Piwowski, В.В. Гоблик. – Мукачево-Ченстохова : РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2018. – 24(1). – С.201-205.

Допоміжна література

17. Балл. Г. О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна активність і психолого-педагогічні орієнтири. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ :Вінол, 2000. С. 134–157.

18. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.04.О., 2004. 252 с.

19. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 1. С. 52–58

20. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. С. 6-29.

21. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч. посібн. Київ: «Академвидав», 2011. 248 с.

22. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навчальний посібник. – К.:ВЦ Академія», 2006.-256с.

23. Галузьяк В. М., Холковська І. Л. Педагогічна конфліктологія : навч. посіб. Вінниця : «Нілан ЛТД», 2015. 208 с.

24. Гриньова В. М. Педагогічна культура майбутнього вчителя // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи : монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Розділ 6. С. 234-251.

25. Довга Т. Костюм учителя в розмаїтті стилів сучасної моди // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. 2010. Вип. 91. С.75-79.

26. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. С.Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.

27. Козачінер О. С. «Hardskills» та «Softskills» інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови / О. С. Козачінер // Теорія і методика професійної освіти. – Випуск № 10. – Т. 1. 2019. – С.154.

28. Котенко О.В. Професійне становлення майбутніх учителів іноземної мови: полікультурний аспект. Наукові записки: зб. наук. ст. / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; укл. Л.Л. Макаренко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. Вип. ХСІХ (99). С. 125–132. (Серія «Педагогічні та історичні науки»).

29. Мараховська Н.В. Проблема формування лідерської компетентності майбутніх учителів іноземної мови. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). Бердянськ: БДПУ, 2010. № 2. С. 255–259.

30. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

31. Основи педагогічної майстерності: навчально-методичний посібник /заг. ред. Е.І. Федорчук. –Кам'янець-Подільській: АБЕТКА, 2006.- 84с.
32. Теличко Н. В. Аксіо-акмеологічна мотивація формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя початкових класів / Н. В. Теличко // Вісник Національного університету оборони України : Збірник наукових праць. – Київ : НУОУ, 2013. – №5(36). – С.118-122.
33. Теличко Н. В. Онтологія педагогічної майстерності / Н. В. Теличко // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія : Збірник статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Випуск 41. Частина 3. – С.157-162.
34. Теличко Н. В. Педагогічні цінності у контексті формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів початкових класів / Н. В. Теличко // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 19 (2-2015), ч.2. – С.326-331.
35. Теличко Н. В. Професійна компетентність як засадчий чинник формування професійної педагогічної майстерності майбутнього вчителя / Н. В. Теличко // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць. – Чернівці, 2015. – №759 : Педагогіка та психологія. – С.152-160.
36. Теличко Н. В. Філософія полікультурної освіти майбутніх фахівців на засадах формування педагогічної майстерності / Н. В. Теличко, А. М. Габовда // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Педагогіка. Соціальна робота" : збірник наукових праць / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород : Ужгородський національний університет, 2017. – Вип. 2 (41). – С.237-240.

Інформаційні джерела

37. Бар'єри спілкування URL: <https://studall.org/all-82890.html> (дата звернення 01.12.2020).
38. Етичний кодекс українського вчителя URL: <https://pedkab.wordpress.com/> (дата звернення: 11.12.2020).
39. Зовнішня техніка вчителя (невербальні засоби) URL: https://studopedia.com.ua/1_68328_InformatsIyniy-blok.html (дата звернення: 14.12.2020.)
40. Комунікаційні бар'єри і шляхи їх подолання URL: https://pidruchniki.com/16070314/menedzhment/komunikatsiyni_baryeri_shlyahi_podolannya (дата звернення 01.12.2020).
41. Культура зовнішнього вигляду вчителя URL: <https://works.doklad.ru/view/LyC18vHQmb8.html> (дата звернення: 10.12.2020.)
42. Майстерність вчителя Нової української школи URL: <https://vberzosvita.gov.ua/news/07-55-59-27-01-2018/> (дата звернення: 14.12.2020).
43. Майстерність вчителя у вирішенні конфліктних ситуацій URL: <http://wishenko.org/imeni-bogdana-hmelenicekogo-pedagogichna-majsternistesuchasno.html?page=12> (дата звернення : 03.12.2020).
44. Педагогічні конфлікти, їх характеристика, основні види URL: <https://studfiles.net/preview/5257705/page:25/> (дата звернення : 03.12.2020).
45. Професійно-педагогічні здібності та особистісні якості педагога URL: https://stud.com.ua/49793/pedagogika/profesiyno_pedagogichni_zdibnosti_osobistisni_yakosti_pedagoga (дата звернення: 10.12.2020.)

46. Сукупність професійно обумовлених вимог до вчителя визначається як професійна готовність до педагогічної діяльності URL: <https://studopedia.org/12-72425.html> (дата звернення: 11.07.2020)

47. Тренінг для педагогів «Професійне вигорання педагога, способи виходу» URL: <https://naurok.com.ua/trening-dlya-pedagogiv-profesiyne-vigorannyapedagoga-sposobi-vihodu-111475.html> (дата звернення: 14.12.2020).

Навчально-методичне видання

Методичні вказівки

Укладачі
Н.В.Теличко
В.І.Гаранко

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>